

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. การดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่มีต่อการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. การดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

การดำเนินการวิจัย

1. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของเดมมิ่ง (Deming) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1 - 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย (สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 10) 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และ ด้านการปรับปรุงพัฒนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1 - 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2548 จากจำนวน 481 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหารจำนวน 481 คน ครูผู้สอน จำนวน 5,255 คน รวมทั้งสิ้น 5,736 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย. 2548 : 1)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 311 คน

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1 - 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2548 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางค์ 10 % จากจำนวนประชากรทั้งหมดของแต่ละอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 คน

2.2.2 ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการสอนระดับช่วงชั้นที่ 1 - 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2548 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางค์ 5 % จากจำนวนประชากรทั้งหมดของแต่ละอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่าง 263 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.2 ครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการปฏิรูปการเรียนการสอนตามวงจรคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บคืนจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและรายด้าน และนำเสนอ ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิธีการหาค่าความถี่ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
5. เปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยใช้สถิติ t -test (Independent Samples)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1 – 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน ด้านการทำงานตามแผน ด้านการประยุกต์ใช้ และด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล ตามลำดับ
2. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1 – 3 จำแนกตามสถานภาพ ปรากฏผล ดังนี้
  - 2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3

โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน ด้านการทำงานตามแผน ด้านการประยุกต์ใช้ และ ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล ตามลำดับ

2.2 ครู มีความคิดเห็นต่อการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน ด้านการทำงานตามแผน ด้านการประยุกต์ใช้ และ ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล ตามลำดับ

3. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

3.1 ด้านการวางแผน พบว่า การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนมีการวางแผนพัฒนางานของหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา , ผู้บริหาร – ครูผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และ โรงเรียนมีการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการสอน ตามลำดับ

3.2 ด้านการทำงานตามแผน พบว่า การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การจัดครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครบทุกชั้น / ห้องเรียน การจัดการวางแผนการเรียนการสอน การสอบ / วัดผล และการประเมินผลที่ชัดเจน และ สภาพอาคารเรียน / ห้องเรียน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ

3.3 ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล พบว่า การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ

ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ บุคลากรทุกคนรู้ภาระ หน้าที่ความรับผิดชอบในด้านการเรียนการสอนและปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจอย่างชัดเจน ผู้บริหารได้ประชุมชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้ทราบแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน และ โรงเรียนมีการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น ตามลำดับ

3.4 ด้านการประยุกต์ใช้ พบว่า การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ บุคลากรของโรงเรียนมีความเต็มใจปฏิบัติงานเสียสละและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้เข้าสู่องค์กรคุณภาพ นักเรียนของโรงเรียนประพฤติตนอยู่ในระดับอันดีและช่วยเหลือจัดทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างตนเองและสังคม และ ครูผู้สอนได้มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบระดับการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1 – 3 พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการตรวจสอบ ด้านการประยุกต์ใช้ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1 – 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียน การสอนหรืออีกนัยหนึ่งคือการปฏิรูปการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ซึ่งจะสำเร็จลุล่วงอย่างคิดได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายเร่งร่วมกันพัฒนาในหลายด้านหลายประการพร้อม ๆ กัน (อารุง จันทวานิช . 2544 : ฉ) ดังที่ ประเวศ วะสี (2545 : 24) ได้กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้

หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากยี่สิบวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยี่สิบคนหรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือเรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือยี่สิบผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งสถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 24) ที่กล่าวว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงจากความรู้ติดกระดาน มาเป็นความรู้ติดจิตใจแก่เด็ก ซึ่งไม่ใช่เพียงต้องการให้เด็กตอบถูกว่าควรทำอย่างนี้ไม่ควรทำอย่างนั้น แต่ต้องให้เป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียน รู้และยอมรับด้วยใจมากกว่าท่องจำ ให้สนใจในสิ่งที่รู้ รู้ในสิ่งที่สนใจและนำความรู้นั้น ไปใช้ได้จริงในชีวิต จึงถือว่าเป็นแก่นแท้ของการเรียนการสอน ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อย่างแท้จริง ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานเป็นหลักที่จะดำเนินการด้านการปฏิรูปการศึกษา จึงได้กำหนดขอบข่ายของการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลภายในปี พุทธศักราช 2550 โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และสถานการณ์ในอนาคตที่จะต้องเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่แท้จริงของครูแต่ละคน วิธีการเรียนของผู้เรียนและการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นหลัก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 4) ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับภารกิจดังกล่าวข้างต้น มีความคิดเห็นต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สนั่น ใจโชติ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ และพบว่า การดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สวัสดิ์ มุลศรี (2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย และพบว่า การดำเนินการปฏิรูปการ

ศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญยุทธ บุศเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่า การดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติ อินทร์โทโต (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา แบบที่ 4-7 (ขนาดใหญ่) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่า สภาพการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิทักษ์ ภารภูมิ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และพบว่า การดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ตามกรอบการดำเนินงานของวงจรคุณภาพ PDCA นั้น การวางแผนถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ให้ชัดเจน โดยเป้าหมายที่กำหนดนั้นจะต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การวางแผนในบางด้านนั้น อาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย โดยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่ ดังที่ วิฑูรย์ สิมะโชคดิ (2544 : 7) กล่าวไว้ว่า ในบรรดาองค์ประกอบทั้งสี่ประการของวงจร PDCA นั้น ต้องถือว่า การวางแผนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะการวางแผนที่ดีจะทำให้กิจกรรมอื่น ๆ ที่ตามมาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรืออีกนัยหนึ่งการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อยและกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญยุทธ บุศเนตร (2545 : 124) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่า การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนการสอนตามวงจรคุณภาพ PDCA

นั้นจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในแต่ละด้าน โดยเริ่มตั้งแต่ด้านการวางแผน ต่อด้วยการปฏิบัติ ตามแผน แล้วตรวจสอบ และสรุปด้วยการปรับปรุงแก้ไขผลการตรวจสอบนั้น และด้วยเหตุผล นี้ จึงทำให้การดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนตาม วงจรคุณภาพ PDCA ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน และ ข้อที่พบว่ามีผลการดำเนินการมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตรงตามความรู้ ความสามารถ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะเป็นตัวจักรสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอนของครูให้ไปตามแนวทางด้านปฏิรูปการเรียนการสอน ได้สังเกตเห็นถึงความ สำคัญของการจัดสรรบุคลากรให้เข้าปฏิบัติงานตรงกับความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ทั้งนี้เพราะ การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ไม่ใช่เป็นการลดบทบาทด้านการสอนของครู แต่เป็นการ เพิ่มสำคัญให้กับครูในฐานะผู้วางแผนด้านการเรียนการสอน ดังที่ ทิศนา แคมณี (2542 : 30) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดด้านการจัดการเรียนการสอนว่า ครูเป็นผู้มีความสำคัญใน ในฐานะเป็นผู้จัดการ หรือ เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคน ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม อาจเป็น การแบ่งกลุ่ม การจับคู่หรือเป็นผู้มอบหมายงาน ตามหน้าที่ความรับผิดชอบแก่นักเรียนทุกคน เพื่อให้ทุกคนทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง ๆ พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยง ประสบการณ์ ช่วยนักเรียนขณะทำกิจกรรม และการเป็นแหล่งวิทยาการ โดยคอยให้คำตอบ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ การสนับสนุนหรือเสริมแรงโดยการกระตุ้น ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา ต่อการปฏิรูปการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 อยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุรักษ์ อุปพงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัย ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา ในจังหวัดสกลนคร และพบว่า ผู้บริหารเห็นด้วยกับการปฏิรูปการศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ถวิล พลสาร (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ และพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับผลการวิจัย ของ สุแทน ฐานะ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบ

ระดับการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ และพบว่า ผู้บริหารเห็นว่ามี การปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญยุทธ บุคเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อ จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

4. การวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน และข้อที่พบว่ามี การดำเนินการมากที่สุด คือ โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครู ในฐานะผู้รับนโยบายการจัดกระบวนการเรียนการสอนจากผู้บริหารสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ให้มีประสิทธิภาพ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้อง กับแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ทั้งที่ผลจากการติดตามการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของ โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ที่พบว่า สภาพการจัดการศึกษายังไม่เป็น ไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นต้นว่า อัตราการตกซ้ำชั้น คิดเป็นร้อยละ 1.17 และอัตราการออกกลางคัน คิดเป็นร้อยละ 0.96 นักเรียน บางส่วนสุขภาพไม่สมบูรณ์ตามเกณฑ์ ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการศึกษา ขาดแคลนอัตรากำลังในเกณฑ์สูง การเพิ่มพูนความรู้ ผู้บริหารและครูผู้สอน ยังไม่ทั่วถึง และมีคุณภาพ นอกจากนั้นยังมีส่วนที่เป็นปัญหาและอุปสรรค คือ ครูส่วนใหญ่ยังใช้รูปแบบ การสอนแบบเดิม โดยพฤติกรรมการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการ โรงเรียนอยู่ใน ระดับเริ่มต้นการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียน ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการ ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีระดับมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย . 2544 : 6-11) แต่ด้วยความ กระตือรือร้นของครู ในอันที่จะร่วมกันพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ แก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นให้ดีขึ้น จึงมีความคิดเห็นว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ

ปฏิรูปการศึกษา มีความสำคัญที่สุด เพราะถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมและเป็นการระดมพลังความคิดของบุคลากรทางการศึกษาหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อกำหนดสภาพปัญหาและหา แนวทางแก้ไขโดยการกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครู ต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ถวิล พลสาร (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ และพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ผดุงศักดิ์ แสงสว่าง (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และพบว่า ครูมีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรียา ปราสัยงาม (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานการบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ และพบว่า ข้าราชการครูเห็นว่า การดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญุฑธ บุศเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของครูซึ่งเป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

5. การเปรียบเทียบระดับการวิจัยการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ถึงแม้จะมีภารกิจ คือการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แต่ด้วยความที่บุคลากรทั้งสองกลุ่ม ต่างก็มีภารกิจและการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ ทิศนา แคมณี (2542 : 30) ได้กล่าวถึงบทบาทในการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีบทบาทโดยตรงในด้านการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทาง

กับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา การปรับปรุงการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ครูให้มีเสรีภาพในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำการวิจัยในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างเพื่อนครู การทำงานเป็นทีมโดยการผนึกกำลังระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ พัฒนาผลการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตร , การพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ , การจัดให้มีระบบนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง , การจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ใช้และเป็นผู้ปฏิบัติให้เพียงพอ พร้อมกับส่งเสริมการใช้สื่ออุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผล และรายงานตามสายบังคับบัญชาอย่างเป็นระบบ และการติดตามความก้าวหน้าผลการเรียนของนักเรียน ผลการปฏิบัติงานของครู ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน การพูดคุยและสอบถามผู้ปกครอง ส่วนครูผู้สอนนั้นมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป การศึกษา โดยการกำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม อาจเป็นการแบ่งกลุ่ม การจับคู่หรือเป็นผู้มอบหมายงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบแก่นักเรียนทุกคน เพื่อให้ทุกคนทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง ๆ พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ ช่วยนักเรียนขณะทำกิจกรรม และการเป็นแหล่งวิชาการ โดยคอยให้คำตอบเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ การสนับสนุนหรือเสริมแรงโดยการกระตุ้นให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งความแตกต่างทางด้านภารกิจและการปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อการความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อนุชา พรหมดา (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร และพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาดูแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทองพูน โพโสลี (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาดูแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยา ปราสัยงาม (2545 :

บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการค้าเนื้องานบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ และพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานแตกต่างกัน เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องการค้าเนื้องานการบริหารจัดการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน และเมื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ดังนี้

- 1.1 สถานศึกษาควรดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน โดยร่วมมือกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม
- 1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาครูด้านการจัดการกระบวนการเรียนการสอน โดยการส่งอบรมหรือพาไปศึกษาดูงานในโรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียนนำร่องการปฏิรูปการศึกษา
- 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนที่ตรงกับความรู้ความสามารถที่มีอยู่เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2 ควรมีศึกษาการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาสู่การปฏิบัติของโรงเรียน
- 2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนานโยบายการปฏิรูปการศึกษาสู่การปฏิบัติ
- 2.4 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น